

In augustus toch nog parende egels in de tuin

■ Ze verraden zichzelf met een luidruchtig knorrend geluid

Een zwoele avond tijdens de hittegolf midden augustus. Het begint te schemeren, maar de warmte hangt nog steeds in de windstille achtertuin. De luchtvochtigheid is ruim 90 procent bij 25 graden.

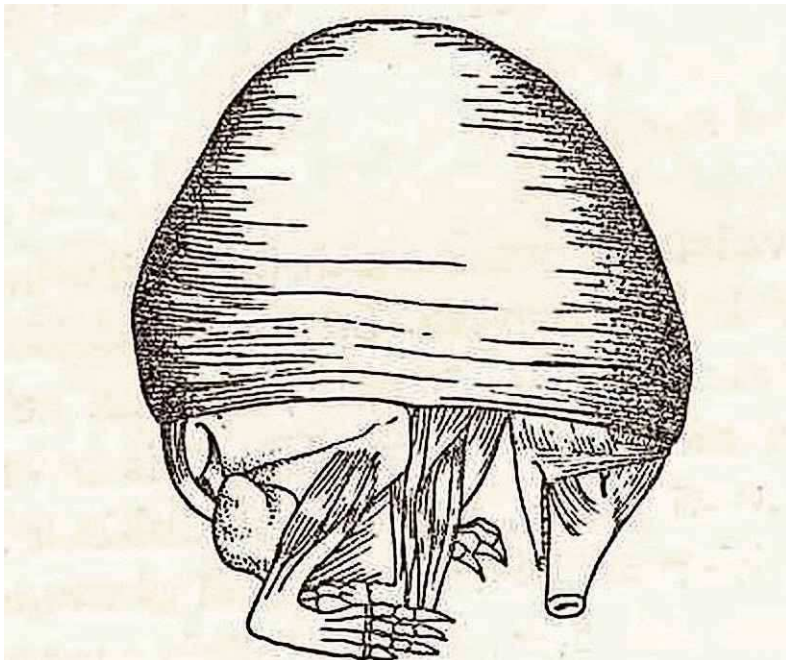
Heel langzaam koelt het een beetje af met af en toe een lichte windvlaag. Plotseling knorrende geluiden onder de klimopheg. Ik haal een zaklantaarn en buig met een bamboestok varens en tuinplanten opzij. Dan zie ik ze in een open ruimte onder de heg. Die ruimte is kennelijk door de egels zelf gemaakt. Een sterke muskusgeur stijgt op uit de beplanting. Knorrend achtervolgt het mannetje het vrouwtje in een carrousel. Tjonge, wat maken die beesten een apart geluid. Doet denken aan het Groningse verhaal in dialect De oaventuren van Knelis Swieniegel. Het

klinkt inderdaad als een varkentje. Nu nog een paring? Ja, dat kan. Egels paren van april tot juli, maar gaan daarmee nogal eens door in augustus en september. Actieve zwoele nachten voor egels. In de koelte van de volgende ochtend zitten we buiten koffie te drinken. Opnieuw beweging op de paringsplek. Er loopt een forse egel, waarschijnlijk het mannetje. Hij scharrelt langs de heg en laat zich even goed zien voor een foto. Dan verdwijnt hij richting de tuin van de burens. Knelis Swieniegel, mooi dat we weer eens egels in de tuin hebben. Wat mij betreft mo-

gen ze alle slakken opeten. Hoewel, die grote segrijnslakken hebben zo'n sterk huisje, dat een egel ze niet kapot kan bijten. Maar naaktslakken worden allemaal opgegeten. Met twee egels in de tuin kom je geen naaktslak meer tegen. In het voorjaar eten egels voornamelijk wormen, pissebedden, rupsen, spinnen en larven. Tijdens de hittegolf in augustus zaten de wormen te diep in de grond. Egels ruiken wormen en larven tot drie centimeter in de grond, echter niet tijdens extreme droogte. Ze zijn bijziend, maar hun gehoor en vooral hun ruik zijn uitstekend. In deze tijd van het jaar eten ze ook valfruit en bessen. Het zijn opportunisten die eten wat ze voor de bek komt. Nou maar hopen dat ze de weg niet oversteken. Gelukkig zijn het nachtdieren. Zogauw het donker wordt, is er weinig verkeer in de straat. De platgereden egels in het buitengebied staan ons voor de geest.

Krachtige kringspier

Bij gevaar trekt een egel zijn schouders in, waardoor de stekels in de nek opzetten. Verdwijnt het gevaar niet, dan rolt het dier zich in drie seconden op tot een bal. Van kop tot staart spant hij een krachtige kringspier aan. Kop, poten en staart verdwijnen in de bal. Er blijft slechts een geringe opening onder de stekelbal over, een geduchte bescherming tegen de aanval. Tussen de 5000 en 8000 stekels beschermen de egel tegen beten van een hond, een das en een vos. Vroeger aten zigeuners de voor hen smakelijke kringspier. In Duitsland bestaat voor zigeuners nog steeds de bijnaam Igel-fresser. We leven nu in een andere tijd. De egel is wettelijk beschermd, ook zijn winterverblijf. Je mag ze niet verstoren, vangen of doden. Het zijn natuurlijke bestrijders van schadelijke dieren

Kringspier van een opgerolde egel.

Een van de twee egels in onze achtertuin. Hero Moorlag

in de (groente)tuin. Dus alstublieft geen slakkenkorrels gebruiken! Wil je ze zien, leg dan een paar katten- of hondenbrokjes in de tuin en een bakje water, nooit melk. Maak in de hoek van de tuin een stapel van takjes, bladeren en plantenafval of koop een egelhuisje. Een overbuurvrouw heeft zo'n huisje in de tuin. Een egel komt daar elke

avond. Erg leuk is het YouTube filmpje Joop Visser versus Joost Swarte versus Jan Wolkers. Het lied eindigt met een prachtig filmpje over Jan Wolkers met drie egels op Texel. Ook wij beleven veel plezier met Knelis en zijn vrouwtje Knelske in onze achtertuin. ■

Hero Moorlag

Buxusmot catastrofaal

In Hoogeveen grijpt de buxusmot behoorlijk om zich heen. De plaag lijkt erger dan die van de eikenprocessierups. De rupsen eten complete struiken kaal. Er zijn mensen die de struiken maar uitspitten en in de container versnipperen. 's Avonds zie je de nachtvlinders op bloeiende struiken. Naast een tiental gamma-uiltjes peuren ook buxusmotten nectar uit de bloemen. Het is beter geen gif te spuiten op buxusstruiken. Zet de hoge drukspuit erop. Je spoelt de rupsen van de struiken. Ze sterven onder de sterke straal.

Buxusmot. Hero Moorlag

Henk Tennekes streed tegen het gebruik van landbouwgif

Toxicoloog Henk Tennekes, die enkele maanden geleden overleed, kreeg uiteindelijk internationale erkenning voor de ontdekking dat het gebruik van landbouwgif desastreus uitpakt voor bijen. Zijn onderzoek ging nog veel verder. Het hele ecosysteem en ook de gezondheid van de mens staat op het spel.

Henk Tennekes deed onderzoek naar de gevolgen van nieuwe soorten landbouwgif, verzachtend gewasbeschermingsmiddelen genoemd. Het gaat om neonicotinoiden. Ik sprak Henk Tennekes in het najaar van 2019 en vroeg hem of het waar is dat neonicotinoiden per gram 1000 x giftiger zijn dan DDT. Hij schudde zijn hoofd en zei: "Nee, 10.000 keer!" Dat antwoord schokte mij en ik heb geprobeerd te begrijpen wat hij onderzocht. Andere gifstoffen gedragen zich als stapelgif. Dat wil zeggen dat pas wanneer je er een grote hoeveelheid van binnenkrijgt, je er ziek van wordt of er aan dood gaat. Krijg je telkens veel binnen, dan duurt dat kort. Krijg je steeds maar heel kleine hoeveelheden binnen, dan duurt het bij

Wetenschapper Henk Tennekes. YouTube

wijze van spreken langer dan je levensverwachting en zul je er dus nooit ziek van worden. Bij neonicotinoiden is dat anders. Hij bewees met uitvoerig wetenschappelijk onderzoek, dat blootstelling aan uiterst minimale hoeveelheden kan leiden tot ziekte en dood.

Bijensterfte

Primair richt zich de stof tegen plaagdieren. Om vraat van insecten

ten vóór te zijn, worden de zaden gedrenkt in dit middel. De kleine hoeveelheid rond het zaad verspreidt zich in de hele plant en doodt alle insecten die er van eten. De stof blijkt zelfs in stuifmeel en nectar terecht te komen en meegenomen door bijen, waardoor bijensterfte optrad. Hij wees er ook op dat deze stoffen slecht afbreken en overal in bodem en grondwater terecht-

men. Hij besloot met het resultaat van zijn onderzoek naar buiten te treden. Met zijn publicatie in 2010 "Een ramp in de maak", maakte hij furore: hij werd bejubeld, maar ook verguisd. De chemische industrie zette alles in om Tennekes te dwarsbomen en zijn theorie onderuit te halen. Hij ontving geen opdrachten meer, raakte in de schulden en ging bijna failliet. De laatste jaren kon hij met zijn AOW maar net rondkomen.

In 2018 heeft de Europese Unie besloten een aantal neonicotinoiden te verbieden. Dat moet voor hem een belangrijke goedgedoening zijn geweest.

Kort voor zijn dood sprak hij de hoop uit dat er een hervorming van de landbouw komt. „We moeten minder afhankelijk worden van bestrijdingsmiddelen. Elke plaag heeft een natuurlijke vijand.” Henk Tennekes was een uniek wetenschapper die zich koste wat kost aan de waarheid wilde houden. ■

Joop Verburg,
Natuurvereniging Zuidwolde